

Ömer Fazıl Aköz'ün kendi hattıyla istinsah edip talebesine okuttuğu İbnü'l-Cezerî'nin *el-Muḥaddimetü'l-Cezeriyye* adlı eserinin ilk sayfası

BİBLİYOGRAFYA :

Diyanet İşleri Başkanlığı arşivinde bulunan *dosya*; Diyanet İşleri Başkanlığı Mushafı İnceleme Kurulu Başkanlığı'nda bulunan *belgeler*; ayrıca, oğlu Dr. Tayyib Aköz ile talebeleri Muhammed Fezî Şallıoğlu ve Fikri Aksoy'un verdiği bilgiler.

ABDÜLKERİM ABDÜLKADİROĞLU

AKRA' b. HÂBİS

(الأقرع بن حابس)

el-Akra' b. Hâbis b. İkal et-Temîmî
(ö. 33/653-54)

Sahâbî.

Asıl adı Firâs idi, fakat kel olduğu için el-Akra' lâkabıyla şöhret bulmuştur. Temîm kabilesinin reislerindendi ve Araplar arasında önemli bir mevki ve itibara sahipti. Câhiliye döneminde hakemlik yapar, elinden geldiğince adaletle hükmederdi. Mecûsî olan Akra', 8. yılın Ramazan ayında (Ocak 630) Mekke'nin fethinden önce İslâmiyet'i kabul etti ve Mekke üzerine yürümekte olan İslâm ordusuna Sukyâ denilen köyde katıldı. Mekke'nin fethinden sonra Huneyn Gazvesi ve Tâif Muhasarası'nda bulundu. Hz. Peygamber'in kalplerini İslâm'a ısındırmak için ganimetlerden büyük pay ayırdığı şahıslar (müellefe-i kulûb) arasında o da vardı.

Hız. Peygamber 9. yılın Muharrem ayında (Nisan-Mayıs 630) Uyeyne b. Hısn el-Fezârî'yi bir seriyenin başında, Sukyâ ile Benî Temîm arazisi arasındaki bölgede ikamet etmekte olan Temîmliler üzerine gönderdi; Uyeyne elli iki esirle geri döndü. Bunun üzerine Akra' ile Temîm'in ileri gelen diğer bazı simaları Medine'ye gelip Hz. Peygamber'den esirlerin serbest bırakılmasını istediler. Hz. Peygamber de onların ricasını kabul ederek esirleri iade etti. Temîmliler Akra'ın teşvikiyle aynı yıl, aralarında Akra' ile Uyeyne'nin de bulunduğu yetmiş - seksen kişilik bir elçilik heyetini Hz. Peygamber'e gönderdiler. Bunlar (bir rivayete göre bunlardan Akra') Mescid-i Nebvî'ye girerek, "Ey Muhammed, dışarı çık-sana!" diye bağırışlar ve bu davranışlarından dolayı, "Hücrelerin arkasından sana bağırınların çoğu -senin yüce mertebeni- anlamayan kimselerdir. Eğer sen yanlarına çıkıncaya kadar sabretselerdi şüphesiz onlar için daha iyi olurdu" (el-Hucurât 49/4-5) meâlindeki âyetlerle kınanmışlardı. Resûlullah bir müddet sonra dışarı çıkınca Akra', "Ey Muhammed! Benim övdüğüm kimseler aziz, yerdiklerim de zelil olur" demiş, bunun üzerine Hz. Peygamber de, "İnsanları aziz ve zelil etmek yalnız Allah'a mahsustur" buyurmuştur. Temîmliler daha sonra Hz. Peygamber'e şair ve hatipleriyle birlikte geldiklerini söyleyerek şiir ve hitabet müsabakası yapmak istediler. Bu teklifi önce kabul etmeyen Hz. Peygamber onların ısrarı karşısında razı oldu. Yarışma sonunda müslüman şair ve hatiplerin üstünlüğünü kabul ederek müslüman oldular.

Akra' Hz. Ebû Bekir devrinde Hâlid b. Velid'in yalancı peygamberlerle yaptığı bütün savaşlara katıldı. İrtidad olayları sırasında ez-Zübeyr ile Hz. Ebû Bekir'in yanına gelerek, "Bahreyn'in haracını bize verirsen biz de kavmimizin itaat ve bağlılığını garanti ederiz" deyince Hz. Ebû Bekir bu isteği kabul etti ve onlara bir belge verdi. Ancak durumdan haberdar olan Hz. Ömer derhal müdahale etti ve belgeyi yırttı. Dümetül-cedel ve Enbâr savaşları sırasında öncülük görevi yapan Akra', Hz. Osman devrinde Vali Ahnef b. Kays tarafından Cüzcân'ın fethiyle görevlendirildi; yapılan savaş sonunda Akra' şehri ele geçirdi (31/651-52 veya 32/652-53). Ertesi yıl Cüzcân'da bazı karışıklıklar çıkınca Abdullah b. Âmir tarafından halkı itaat altına almak üzere gönderildi. Akra' muhtemelen 33 (653-54) yılında öldü.

Akra' b. Hâbis cesur ve başarılı bir kumandandı, fakat sert bir mizaca sahipti. Huneyn'de elde edilen ganimetlerin taksiminden sonra, mağlûp ordunun bir kısmı Hz. Peygamber'e müslüman olduklarını söyleyerek esirleri serbest bırakmasını istediler. Hz. Peygamber de Abdülmuttalib oğullarıyla kendi hissesine düşen ganimet ve esirleri geri verdi. Diğer müslümanlar da aynı şekilde hareket ettiler. Akra' ise, "Ben ve Temîmliler böyle bir şeye razı olamayız" diyerek Resûlullah'ın ricasını kabul etmedi. Yine bir defasında Hz. Peygamber'in Hz. Hasan'ı öptüğünü gören Akra' hayretle, "Siz çocuklarınızı öper misiniz? Benim on çocuğum var, fakat hiçbirini öpmedim" demişti. Haccın farz olduğunu tebliğ eden Hz. Peygamber'e, "Her yıl mı haccedeceğiz?" diyen ve, "Ey iman edenler! Bir kısım şeyleri sormayın ki şayet açıklanırsa hoşunuza gitmez" (el-Mâide 5/101) meâlindeki âyette kınanan da Akra'dır.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Vudû", 58, "Edeb", 18; Müslim, "Tahâret", 100-101, "Fezâ'il", 65, "Zekât", 140; İbn Hişâm, *es-Sire*, IV, 489-490, 493-494, 496, 560, 622, 627-628; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 294; II, 153, 161; IV, 246, 282; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâse), s. 342, 579, 621; Belâzürî, *Fütûhu'l-büldân* (trc. Mustafa Fayda), Ankara 1987, s. 591-592; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), III, 52, 87, 88-92, 115, 119, 275; IV, 312; İbn Hazm, *Cemhere*, s. 230; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, I, 587; II, 242, 269-270, 287-289, 394; III, 126; a.mlf., *Üsdü'l-gâbe*, Kahire 1285-87, I, 107-109; İbn Kayyim el-Cevziyye, *Zâdül-me'âd* (nşr. Şuayb el-Arnâvût — Abdülkâdir el-Arnâvût), Kahire 1970, II, 224-226; İbn Hacer, *el-İşâbe*, I, 58-59; a.mlf., *Fethu'l-bârî*, Bulak 1300, II, 278; X, 360-367; *Tecrid Tercemesi*, III, 31; IV, 190; V, 327; VII, 101; VIII, 439; X, 368; Sezgin, *GAS*, I, 259; Mahmûd Şit Hattâb, "el-Akra' b. Hâbis et-Temîmî fâtihu'l-Cüzcân", *MMLADm*, LVIII/4 (1982), s. 666-689; Ella Landau-Tasserón, "Processes of Redaction: the Case of the Tamimite Delegation to the Prophet Muhammad", *BSOAS*, XLIX/2 (1986), s. 253-270; M. J. Kister, "al-Akra' b. Hâbis", *EJ* (İng.), I, 343; Abdülkayyûm, "el-Akra' b. Hâbis", *İDMİ*, III, 22-24.

A. LÜTFİ KAZANCI

AKRABA

(الأقرباء)

Kişiyne nesep bakımından yakın olan kimseler.

Arapça'da "yakın" anlamına gelen *karîb* kelimesi, bu genel mânası yanında, özellikle "biriyle aynı soydan olan kimse"yi de ifade etmekte olup bunun ço-